29.9.2025

Ympäristövaliokunnalle

Vastauksena ympäristövaliokunnassa 26.9.2025 varapuheenjohtaja Perholehdon esittämään kysymykseen: Miten ympäristövahinkojen rahoitus ja avustukset ovat muuttuneet öljysuojarahaston lakkautuksen jälkeen?

Esitämme kunnioittavasti seuraavaa:

Uusi valtion talousarvion ulkopuolinen ympäristövahinkorahasto (laki ympäristövahinkorahastosta 1262/2022) aloitti toimintansa 1.1.2025. Rahasto korvasi aiemmat toissijaiset vastuujärjestelmät öljysuojarahaston ja pakollisen ympäristövahinkovakuutuksen.

Ympäristövahinkorahastosta maksetaan korvaus ympäristön pilaantumisen torjunnasta ja pilaantuneen ympäristön ennallistamisesta aiheutuneista kustannuksista sekä aiheutuneesta vahingosta, kun vastuussa oleva taho on maksukyvytön, tuntematon tai tavoittamattomissa. Korvauksen tapauskohtainen enimmäismäärä on 30 miljoonaa euroa. Korvausten maksamiseen tarkoitetut varat kerätään ympäristön pilaantumisen vaaraa aiheuttavan toiminnan harjoittajilta veroluonteisilla ympäristövahinkomaksuilla.

Ympäristövahinkorahaston perustaminen laajensi toissijaisen vastuujärjestelmän kattavuutta erityisesti lakkautettuun pakolliseen ympäristövahinkovakuutukseen verrattuna. Lisäksi toisin kuin lakkautetusta öljysuojarahastosta, ympäristövahinkorahastosta voidaan maksaa korvauksia pelastuslain mukaisista torjuntakustannuksista, jotka ovat aiheutuneet öljyn lisäksi aluskemikaalivahinkotilanteissa. Ympäristövahinkojen korvattavuus toissijaisissa vastuutilanteissa on siten laajentunut verrattuna aikaisempaan.

Öljyvahinkojen hyvän torjuntavalmiuden ylläpitoa öljysuojarahaston toiminnan lakattua tukee valtion talousarviosta ympäristövahinkorahastoon siirrettävien määrärahojen rajoissa myönnettävät harkinnanvaraiset avustukset ympäristövahinkojen torjuntaan pelastustoiminnassa käytettävän kaluston hankkimisesta aiheutuvien kokonaiskustannusten osittaiseen kattamiseen. Öljyntorjunnan täysimääräinen rahoitus, kuten myös öljyvahinkojen torjuntavalmiuden ylläpidon pääasiallinen rahoitus, tulee nykyisin hyvinvointialueen talousarviosta. Ympäristövahinkorahastosta myönnettävät avustukset ovat vain täydentävässä roolissa. Rajavartiolaitoksen ja muiden ympäristövahinkojen torjuntaan osallistuvien valtion viranomaisten varautumiskustannukset katetaan valtion budjetista.

Öljysuojarahaston aikana (ennen vuotta 2025) pelastuslaitoksille maksettiin harkinnanvaraisia avustuksia kalustohankintoihin noin 5-10 milj. euroa vuodessa. Uudesta ympäristövahinkorahastosta myönnetään harkinnanvaraisia avustuksia sekä öljy- että muiden ympäristövahinkojen torjuntaan käytettävän kaluston hankintaan aina sen mukaan, millaisen summan eduskunta on kunakin vuonna myöntänyt rahastolle valtion talousarviosta. Nyt rahaston ensimmäisenä toimintavuonna 2025 tuo kyseinen määräraha on ollut 3 milj. euroa. Avustusten osalta voidaan siis todeta, että rahastosta kalustohankintoihin myönnettävät korvaussummat ovat pienentyneet selvästi, mutta avustuksia myönnetään aiempaa laajemman kirjon torjuntakalustolle. Ympäristövahinkorahaston päätehtävä on vahinkojen sekä torjunta- ja ennallistamiskustannusten korvaaminen toissijaisissa vastuutilanteissa.

Mari-Linda Harju-Oksanen
Hallitussihteeri

Kati Leskinen
Erityisasiantuntija